

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA JEVGENIJA TANČEVA [EVGENI TANCHEV]
SECINĀJUMI,
sniegti 2020. gada 10. decembrī¹

Lieta C-416/20 PPU

**TR,
piedaloties
Generalstaatsanwaltschaft Hamburg**

(*Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg* (Vācija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

(Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās – Pamatlēmums 2002/584/TI – Eiropas apcietināšanas orderis un nodošanas procedūras starp dalībvalstīm – 4.a pants – Fakultatīvas neizpildīšanas pamati – Direktīva (ES) 2016/343 – 8. un 9. pants – Tiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā kriminālprocesā – Pie kriminālatbildības sauktās personas bēgšana)

1. Šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecas uz divu Eiropas apcietināšanas orderu izpildi un izsniegšanas dalībvalsts tiesu (šajā gadījumā Rumānijas tiesas) un izpildes dalībvalsts tiesu (šajā gadījumā Vācijas tiesas) attiecīgajiem uzdevumiem, uzraugot izsniegšanas dalībvalsts rīcības atbilstību prasībām, kas noteiktas Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 9. marta Direktīvā (ES) 2016/343 par to, lai nostiprinātu konkrētus nevainīguma prezumpcijas aspektus un tiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā kriminālprocesā². Tas raisa jautājumu, vai tiesu iestādēm izpildes dalībvalstī ir pienākums atteikties izpildīt Eiropas aresta orderi, jo izsniegšanas dalībvalsts ir pārkāpusi attiecīgās personas tiesības saskaņā ar Direktīvu 2016/343?

2. Lieta attiecas uz Rumānijas pilsoni, kurš atkārtoti notiesāts par dažādiem Rumānijā izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem. Šajā kontekstā Rumānijas tiesas ir izdekušas trīs Eiropas apcietināšanas orderus, lai Vācijas iestādes viņu apcietinātu un nodotu Rumānijai brīvības atņemšanas sodu izpildei, kas viņam piespriesti ar attiecīgajiem notiesājošajiem spriedumiem. Tiesai iesniegtais jautājums ir saistīts ar diviem no šiem trim aresta orderiem un it īpaši attiecas uz to, vai aizturētās personas nodošanas likumība saskaņā ar Padomes 2002. gada 13. jūnija Pamatlēmuma 2002/584/TI par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūrām starp dalībvalstīm³, kas grozīts ar Padomes 2009. gada 26. februāra Pamatlēmumu 2009/299/TI⁴ (turpmāk tekstā – “Pamatlēmums 2002/584”), ir atkarīga no tā, vai izsniegšanas dalībvalsts – šajā gadījumā Rumānija – ir ievērojusi Direktīvas 2016/343 noteikumus un it īpaši tās 8. un 9. pantu.

3. Esmu nonācis pie secinājuma, ka Eiropas Savienības pamattiesību normas, kurām ir nozīme šajā lietā, neparedz to, ka iesniedzējtiesai jāatsaka pamatlietā aplūkoto apcietināšanas orderu izpildi saskaņā ar Pamatlēmumu 2002/584. Direktīvas 2016/343 normas šajā ziņā neko nemaina.

1 Oriģinālvaloda – angļu.

2 OV 2016, L 65, 1. lpp.

3 OV 2002, L 190, 1. lpp.

4 OV 2009, L 81, 24. lpp.

I. Atbilstošās tiesību normas

A. Eiropas Savienības tiesības

1. Pamatlēmums 2002/584

4. Pamatlēmuma 2002/584 preambulas 1., 5., 6. un 10. apsvērumi ir formulēti šādi:

“(1) Saskaņā ar 1999. gada 15. un 16. oktobra Eiropadomes Tamperes sanāksmes secinājumiem, un jo īpaši to 35. punktu, starp dalībvalstīm ir jāatceļ formālā izdošanas procedūra attiecībā uz personām, kas mēģina izvairīties no soda izciešanas pēc tam, kad attiecībā uz tām pieņemts galīgs spriedums, un ir jāpaātrina izdošanas procedūras attiecībā uz personām, kuras tur aizdomās par nodarījuma izdarīšanu.

[..]

(5) [..] Ieviešot jaunu, vienkāršotu sistēmu, saskaņā ar kuru notiesātas vai aizdomās turētas personas nodod sodu izpildei vai kriminālvajāšanai, būs iespējams izvairīties no sarežģītības un iespējamās kavēšanās, kas piemīt pastāvošajām izdošanas procedūrām. [..]

(6) Eiropas apcietināšanas orderis, kuru paredz šis pamatlēmums, ir pirmais konkrētais pasākums, ar kuru krimināltiesību jomā īsteno savstarpējas atzīšanas principu, kuru Eiropadome raksturojusi kā tiesu iestāžu sadarbības “stūrakmeni”.

[..]

(10) Eiropas apcietināšanas ordera mehānisma pamatā ir augsta dalībvalstu savstarpēja uzticība. Tā īstenošanu var apturēt tikai gadījumā, ja viena no dalībvalstīm nopietni un vairākkārt pārkāpj principus, kas paredzēti [LES] 6. panta 1. punktā [..] [pēc grozījumiem – LES 2. pants], ko konstatē Padome, ievērojot [LES] 7. panta 1. punktu [pēc grozījumiem – LES 7. panta 2. punkts], ar sekām, kas izklāstītas attiecīgā līguma 7. panta 2. punktā.

[..]”

5. Pamatlēmuma 2002/584 1. pantā “Eiropas apcietināšanas ordera definīcija un pienākums to izpildīt” ir noteikts:

“1. Eiropas apcietināšanas orderis ir tiesas nolēmums, ko izsniedz dalībvalsts, lai cita dalībvalsts apcietinātu un nodotu attiecīgo personu kriminālvajāšanas veikšanai vai lai izpildītu brīvības atņemšanas sodu, vai arī lai piemērotu ar brīvības atņemšanu saistītu drošības līdzekli.

2. Dalībvalstis izpilda ikvienu Eiropas apcietināšanas orderi, pamatojoties uz savstarpējas atzīšanas principu un saskaņā ar šī pamatlēmuma noteikumiem.

3. Šis pamatlēmums negroza pienākumu ievērot pamattiesības un tiesību pamatprincipus, kā tie minēti 6. pantā Līgumā par Eiropas Savienību.”

6. Pamatlēmuma 3. pantā ir noteikti vairāki “apcietināšanas ordera obligātas neizpildīšanas” pamati, kas nav piemērojami šajā lietā saskaņā ar iesniedzējtiesas norādītajiem faktiem. Pamatlēmuma 4. pantā ir noteikti vairāki “apcietināšanas ordera fakultatīvas neizpildīšanas” pamati, kas arī nav piemērojami šajā lietā.

7. Pirms tika veikti grozījumi ar Pamatlēmumu 2009/299, Pamatlēmumā 2002/584 bija 5. panta 1. punkts, kurā bija noteikts, ka gadījumos, ja Eiropas apcietināšanas orderis ir izsniegts, lai izpildītu sodu vai piemērotu ar brīvības atņemšanu saistītu drošības līdzekli, kas piespriests aizmuguriski, un ja pavēste nav tikusi tieši izsniegta attiecīgajai personai vai ja tā citādi nav informēta par tiesas sēdes vietu un laiku, tad nodošanu var pakļaut nosacījumam, ka izsniegšanas tiesu iestāde sniedz garantijas, ka personai būs iespēja lūgt lietas atkārtotu iztiesāšanu izsniegšanas dalībvalstī, kurā šī persona varētu piedalīties klātienē. Minētais 5. panta 1. punkts tika svītrots ar Pamatlēmumu 2009/299, ar kuru tika pievienots jauns 4.a pants, kas attiecas uz aizmuguriski pieņemtiem nolēmumiem.

8. Pamatlēmuma 2009/299 preambulas 1. apsvērumā ir precizēts:

“Apsūdzētas personas tiesības personiski piedalīties lietas izskatīšanā tiesā ir iekļautas tiesībās uz taisnīgu tiesu, kas noteiktas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. pantā ^[5], kā to interpretējusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Tiesa ir deklarējusi arī to, ka apsūdzētās personas tiesības personiski piedalīties lietas izskatīšanā tiesā nav absolūtas un ka, ar konkrētiem nosacījumiem, apsūdzētā persona drīkst, skaidri paužot savu brīvu gribu vai klusējot, nepārprotami atteikties no minētajām tiesībām.”

9. Pamatlēmuma 2002/584 4.a pantā “Aizmuguriski nolēmumi” ir noteikts:

“1. Tāpat izpildes tiesu iestāde drīkst atteikties izpildīt Eiropas apcietināšanas orderi, kas izdots, lai izpildītu brīvības atņemšanas sodu vai piemērotu ar brīvības atņemšanu saistītu drošības līdzekli, ja nolēmums pieņemts aizmuguriski, izņemot gadījumus, kad Eiropas apcietināšanas orderī norādīts, ka saskaņā ar turpmākām izsniegšanas dalībvalsts tiesību aktos paredzētām procesuālajām prasībām attiecīgā persona:

a) vai nu savlaicīgi

i) saņēma pavēsti un tādējādi tika informēta par tās lietas izskatīšanas plānoto dienu un vietu, kurā pieņemts nolēmums, vai ar citiem līdzekļiem saņēma oficiālu informāciju par minētās lietas izskatīšanas plānoto dienu un vietu tādā veidā, ka ir nepārprotami konstatēts, ka attiecīgā persona zināja par paredzēto lietas izskatīšanu;

un

ii) tika informēta par to, ka nolēmums var tikt pieņemts aizmuguriski;

vai arī

b) zinādama par paredzēto lietas izskatīšanu, bija pilnvarojusi attiecīgās personas vai valsts ieceltu juriskonsultu aizstāvēt viņu lietas izskatīšanā, un minētais juriskonsults patiešām aizstāvēja attiecīgo personu minētajā lietas izskatīšanā;

[..].”

5 Romā 1950. gada 4. novembrī parakstītā Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija (turpmāk tekstā – “ECTK”).

2. Direktīva 2016/343

10. Direktīvas 2016/343 9., 33., 35., 44. un 47. apsvērumā ir noteikts:

“(9) Šīs direktīvas mērķis ir veicināt tiesības uz taisnīgu tiesu kriminālprocesā, nosakot kopējus minimālos noteikumus attiecībā uz nevainīguma prezumpcijas un tiesībām piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā konkrētiem aspektiem.

[..]

(33) Tiesības uz taisnīgu tiesu ir viens no demokrātiskas sabiedrības pamatprincipiem. Minētās tiesības ir pamatā aizdomās turēto un apsūdzēto tiesībām piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā, un tās būtu jānodrošina visā Savienībā.

[..]

(35) Aizdomās turēto un apsūdzēto tiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā nav absolūtas. Saskaņā ar konkrētiem nosacījumiem aizdomās turētajiem un apsūdzētajiem vajadzētu būt tiesīgiem, precīzi paužot savu gribu vai klusējot, nepārprotami no minētajām tiesībām atteikties.

[..]

(44) Savienības tiesību aktu efektivitātes princips nosaka, ka dalībvalstis nodrošina pienācīgus un efektīvus tiesiskās aizsardzības līdzekļus gadījumā, ja tiek pārkāptas tiesības, kas personai piešķirtas ar Savienības tiesību aktiem. Lai saglabātu tiesības uz taisnīgu tiesu un tiesības uz aizstāvību, ar efektīvu tiesiskās aizsardzības līdzekli, kas pieejams gadījumā, kad tiek pārkāptas kādas no šajā direktīvā noteiktajām tiesībām, vajadzētu, ciktāl iespējams, panākt, ka aizdomās turētie vai apsūdzētie tiek nostādīti tādā pašā stāvoklī, kādā tie būtu bijuši, ja aizskārums nebūtu noticis.

[..]

(47) Šajā direktīvā tiek ievērotas pamattiesības un pamatprincipi, kas atzīti Hartā [Eiropas Savienības Pamattiesību harta] un ECTK, tostarp [...] tiesības uz taisnīgu tiesu, nevainīguma prezumpcija un tiesības uz aizstāvību. Būtu jo īpaši jāņem vērā Līguma par Eiropas Savienību (LES) 6. pants, saskaņā ar kuru Savienība atzīst Hartā noteiktās tiesības, brīvības un principus un saskaņā ar kuru pamattiesības, kas ir garantētas ar ECTK un izriet no dalībvalstu kopīgajām konstitucionālajām tradīcijām, ir Savienības tiesību vispārīgo principu pamats.”

11. Direktīvas 2016/343 1. pantā “Priekšmets” ir paredzēts:

“Ar šo direktīvu paredz kopējus minimālos noteikumus, kas attiecas uz:

[..]

b) tiesībām piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā kriminālprocesā.”

12. Direktīvas 2016/343 8. pantā “Tiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā” ir paredzēts:

“1. Dalībvalstis nodrošina, ka aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem ir tiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā.

2. Dalībvalstis var paredzēt, ka tiesas sēde, kurā var tikt pieņemts nolēmums par aizdomās turētā vai apsūdzētā vainīgumu vai nevainīgumu, var notikt bez minētās personas klātbūtnes ar noteikumu, ka:

- a) aizdomās turētais vai apsūdzētais ir pienācīgā laikā informēts par tiesas sēdi un par neierašanās sekām; vai
- b) aizdomās turēto vai apsūdzēto, kas ir informēts par tiesas sēdi, pārstāv pilnvarots advokāts, kuru izraudzījies aizdomās turētais vai apsūdzētais, vai valsts.

3. Nolēmumu, kas ir pieņemts saskaņā ar 2. punktu, var izpildīt attiecībā uz konkrēto aizdomās turēto vai apsūdzēto.

4. Gadījumos, kad dalībvalstis paredz iespēju, ka tiesas sēdes var notikt bez aizdomās turēto vai apsūdzēto klātbūtnes, bet nav iespējams panākt atbilstību šā panta 2. punktā paredzētajiem nosacījumiem, jo, neskatoties uz saprātīgiem centieniem aizdomās turēto vai apsūdzēto atrast, personas atrašanās vieta nav zināma, dalībvalstis var noteikt, ka nolēmumu tomēr var pieņemt un izpildīt. Minētajā gadījumā dalībvalstis nodrošina, ka gadījumos, kad aizdomās turētie vai apsūdzētie ir informēti par nolēmumu, jo īpaši, kad minētās personas ir aizturētas, tās informē arī par iespēju minēto nolēmumu pārsūdzēt un par tiesībām uz lietas izskatīšanu no jauna vai par citu tiesību aizsardzības līdzekli saskaņā ar 9. pantu.

[..]”

13. Direktīvas 9. pants “Tiesības uz lietas izskatīšanu no jauna” ir formulēts šādi:

“Dalībvalstis nodrošina, ka gadījumos, kad aizdomās turētie vai apsūdzētie nepiedalās klātienē savas lietas izskatīšanā tiesā un kad nav izpildīti 8. panta 2. punktā paredzētie nosacījumi, tiem ir tiesības uz lietas izskatīšanu tiesā no jauna vai uz citu tiesiskās aizsardzības līdzekli, kurš dod iespēju no jauna noskaidrot lietas faktus, tostarp pārbaudīt jaunus pierādījumus, un kura rezultātā sākotnējo nolēmumu varētu atcelt. Minētajā sakarā dalībvalstis nodrošina, ka minētajiem aizdomās turētajiem un apsūdzētajiem ir tiesības uz klātbūtni, efektīvi piedalīties saskaņā ar valsts tiesību aktos paredzētajām procedūrām un izmantot tiesības uz aizstāvību.”

14. Direktīvas 10. pants “Tiesiskās aizsardzības līdzekļi” ir formulēts šādi:

“1. Dalībvalstis nodrošina, lai aizdomās turētajiem un apsūdzētajiem būtu efektīvi tiesiskās aizsardzības līdzekļi, ja tiek pārkāptas viņu tiesības, kas noteiktas saskaņā ar šo direktīvu.

[..]”

B. Vācijas tiesību akti

15. *Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen* [Likums par starptautisko savstarpējo palīdzību krimināllietās] (turpmāk tekstā – “*IRG*”) 83. punkta redakcijas, kas publicēta 1994. gada 27. jūnijā⁶, kurā jaunākie grozījumi izdarīti ar 2019. gada 10. decembra likuma 4. pantu⁷, ar ko ievieš Pamatlēmuma 2002/584 4.a pantu, 1. iedaļas 3. punktā ir paredzēts, ka nodošana, pamatojoties uz Eiropas apcietināšanas orderi, nav pieļaujama, ja notiesātā persona klātienē nepiedalījās tiesas procesā, kurā pieņemts nolēmums. Noteiktos apstākļos, kas uzskaitīti *IRG* 83. panta 2., 3. un 4. punktā, personas, kura klātienē nepiedalījās tiesas procesā, nodošana ir pieļaujama izņēmuma kārtā, atkāpjoties no 83. panta 1. panta 3. apakšpunktā paredzētā noteikuma.

⁶ *BGBI.* I, 1537. lpp.

⁷ *BGBI.* I, 2128. lpp.

16. IRG 83. panta formulējums ir šāds:

“[..]

(2) Tomēr nodošana, atkāpjoties no [83. panta] 1. punkta 3. apakšpunkta noteikumiem, ir pieļaujama, ja:

1. Notiesātā persona

a) vai nu savlaicīgi

aa) ir saņēmusi pavēsti par ierašanos uz tiesas sēdi, kurā pieņemts nolēmums, vai

bb) ar citiem līdzekļiem ir saņēmusi oficiālu informāciju par minētās lietas izskatīšanas plānoto dienu un vietu tādā veidā, ka ir nepārprotami konstatēts, ka attiecīgā persona zināja par paredzēto lietas izskatīšanu, un

b) tikusi informēta par to, ka nolēmums var tikt pieņemts aizmuguriski,

2. notiesātā persona, zinot par attiecībā uz viņu notiekošo procesu, kurā bija iesaistīts aizstāvis, ar bēgšanu ir izvairījies no uzaicinājuma ierasties personiski, vai

[..].”

II. Fakti, tiesvedība un uzdotie jautājumi

17. Saskaņā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu TR ir Rumānijas pilsonis, kurš Rumānijas tiesās notiesāts par dažādiem Rumānijā izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem. Šajā kontekstā Rumānijas tiesas ir izsniegušas trīs Eiropas apcietināšanas orderus, lai izpildītu brīvības atņemšanas sodus, kas spiesti ar trim dažādiem spriedumiem, kurus taisījušas divas dažādas Rumānijas jurisdikcijas.

18. Divi no minētajiem apcietināšanas orderiem attiecas uz šo lietu. Abās attiecīgajās lietās Rumānijas iestādes nesekmīgi mēģināja TR paziņot par procesu pirmajā instancē. Abos gadījumos tika mēģināts nosūtīt pavēsti uz viņa pēdējo zināmo adresi Rumānijā. Oficiālie paziņojumi par pavēsti tika atstāti TR adresē, un saskaņā ar Rumānijas tiesību aktiem pavēste tiek uzskatīta par piegādātu pēc desmit dienām.

19. Lai gan TR pavēstes nesaņēma personīgi, viņš zināja par procesu pirmajā instancē un katrā no abām lietām izraudzījās, iecēla un pilnvaroja advokātu savai aizstāvībai, un abās lietās viņu faktiski aizstāvēja viņa izraudzītais advokāts. Tomēr TR nepiedalījās procesā klātienē un galu galā tika notiesāts aizmuguriski.

20. Nolēmumi abās šajās lietās tika pārsūdzēti. Vismaz vienā no šīm lietām apelācijas sūdzību iesniedza advokāts, kuru TR izraudzījās un pilnvaroja viņu aizstāvēt lietā pirmajā instancē. Tiesā iesniegtie dokumenti nesniedz pilnīgu skaidrību par pārsūdzības apstākļiem, taču abos gadījumos TR pārstāvēja tiesas izraudzīts advokāts.

21. TR 2018. gada oktobrī devās uz Vāciju un uz īsu laiku no 2018. gada 29. oktobra līdz 2019. gada 30. janvārim bija deklarēts Bādnuheimā Hesēnē. Saskaņā ar viņa dzīvesbiedres teikto pēc tam viņš vispirms dzīvoja Hesēnē un tad aptuveni no 2019. gada maija Hamburgā, nespējot deklarēties, “jo Rumānijas iestādes viņu meklēja par ļaunprātīgu dedzināšanu” un tādēļ viņš bēguloja. Iesniedzējtiesa

uzskatīja, ka šis apgalvojums ir ticams⁸.

22. No brīža, kad tika atcelta viņa deklarētā adrese Bädnuheimā, līdz aizturēšanas brīdim TR nebija oficiāli deklarētas adreses. Aizturēšanas brīdī TR rīcībā bija personu apliecinoši dokumenti, kas nebija izsniegti uz viņa vārda un pēc viņa teiktā piederēja viņa brālīm. Viņš nenorādīja iemeslu, kāpēc viņa rīcībā ir šie personu apliecinošie dokumenti, un saskaņā ar policijas sniegto informāciju TR bieži bija izmantojis arī cita brāļa identitāti.

23. Pamatojoties uz šiem apstākļiem, iesniedzējtiesa secināja, ka TR bija aizbēdzis no Rumānijas un slēpies Vācijā, izvairoties no spriedumiem, kas ir pamats diviem Eiropas apcietināšanas orderiem, kuri attiecas uz šo lietu.

24. Ar 2020. gada 28. maija nolēmumu iesniedzējtiesa konstatēja, ka TR lietā bija izpildīti IRG 83. panta 2. punkta 2. apakšpunktā ietvertie izdošanas nosacījumi. Tā uzskatīja, ka viņš, zinot par Eiropas apcietināšanas orderu pamatā esošo lietu izskatīšanu, bija aizbēdzis uz Vāciju un tādējādi izvairījies no uzaicinājuma ierasties personiski. Iesniedzējtiesa, pamatojoties uz Rumānijas iestāžu sniegto informāciju, turklāt uzskatīja, ka apsūdzēto personu abos procesos pirmajā instancē pārstāvēja viņa izraudzīts advokāts, bet abos apelācijas procesos – apelācijas tiesas izraudzīts advokāts. Tāpēc iesniedzējtiesa atzina, ka TR izdošana saskaņā ar šiem diviem Eiropas apcietināšanas orderiem bija atļauta saskaņā ar Vācijas tiesību aktiem, ar kuriem īsteno Pamatlēmumu 2002/584.

25. Ar 2020. gada 24. jūnija nolēmumu iesniedzējtiesa apmierināja TR lūgumu par 2020. gada 28. maija nolēmuma pārskatīšanu. TR advokāts apgalvoja, ka TR izdošana, ja nav garantijas, ka TR lieta tiks izskatīta no jauna, būtu nelikumīga saskaņā ar Direktīvas 2016/343 8. un 9. pantu, un apšaubīja IRG 83. panta 2. punkta 2. apakšpunkta saderību ar Direktīvu 2016/343.

26. Iesniedzējtiesas uzdevums tagad ir noteikt, vai tās 2020. gada 28. maija nolēmums ir saglabājams spēkā, vai arī TR izdošana ir jāatzīst par nepieļaujamu.

27. Šādos apstākļos *Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg* [Hanzas Augstākā tiesa Hamburgā] nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

“Vai, pieņemot lēmumus par aizmuguriski notiesātas personas izdošanu kriminālvajāšanai no kādas Eiropas Savienības dalībvalsts uz citu dalībvalsti, Direktīvas 2016/343 tiesību normas, it īpaši tās 8. un 9. pants, ir jāinterpretē tādējādi, ka izdošanas likumīgums, it īpaši tā saucamajā bēgšanas gadījumā, ir atkarīgs no tā, vai pieprasītāja valsts ir izpildījusi direktīvā minētos nosacījumus?”⁹

28. Tiesa 2020. gada 23. septembrī nolēma izskatīt lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu steidzamības tiesvedībā atbilstoši Tiesas Reglamenta 107. panta 1. punktam.

29. Tiesa arī nolēma uzaicināt Rumāniju rakstveidā iesniegt visus lietderīgos precizējumus saistībā ar šo lietu saskaņā ar Tiesas Reglamenta 109. panta 3. punktu.

30. Rakstveida apsvērumus par prejudiciālo jautājumu iesniedza *Generalstaatsanwaltschaft Hamburg*, Rumānija un Komisija. TR, Vācijas Federatīvā Republika un Polijas Republika 2020. gada 19. novembra tiesas sēdē sniedza mutvārdu apsvērumus.

⁸ Skat. lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu otrās iedaļas III daļas 1. punkta a) apakšpunkta 2. punkta a) apakšpunkta bb) punktu (“nach vorläufiger Bewertung glaubhaften und belastbaren Angaben”).

⁹ Lai gan iesniedzējtiesas jautājums ir formulēts tā, it kā tas attiektos uz “izdošanu kriminālvajāšanas nolūkā”, no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka tas attiecas uz attiecīgās personas nodošanu brīvības atņemšanas soda izpildei un to, vai šāda nodošana būtu likumīga saskaņā ar attiecīgajām Eiropas Savienības tiesību normām. Šķiet, ka atsaucē uz “kriminālvajāšanu” (“Strafverfolgung”), nevis “brīvības atņemšanas soda izpildi” (“Strafvollstreckung”), ir pārrakstīšanās kļūda.

III. Analīze

A. Ievada piezīmes

31. Lai gan šķiet, ka iesniedzējtiesas formulētajā jautājumā tiek lūgta Direktīvas 2016/343 interpretācija, iesniedzējtiesa patiesībā jautā, vai Direktīvas 2016/343 normas, un it īpaši tās 8. un 9. pants, ietekmē Pamatlēmuma 2002/584 4.a pantā ietvertu fakultatīvas neizpildīšanas pamatu izmantošanu. Tādēļ es uzskatu par lietderīgu vispirms pievērsties Pamatlēmumam un it īpaši tā 4.a pantam, kā arī apstākļiem, kādos Tiesa ir atzinusi izpildes tiesu iestādes pienākumu “izbeigt nodošanas procesu”, pirms pievēršanās Direktīvas 2016/343 analīzei un, visbeidzot, abu mijiedarbībai.

B. Pamatlēmums

1. Vispārīgi apsvērumi

32. Tiesas pastāvīgajā judikatūrā ir atzīts, ka gan dalībvalstu savstarpējās uzticēšanās principam, gan arī savstarpējās atzišanas principam Savienības tiesībās ir fundamentāla nozīme, jo tie ļauj izveidot un uzturēt telpu bez iekšējām robežām. Proti, ar savstarpējas uzticēšanās principu, tostarp attiecībā uz brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, katrai no šīm valstīm ir noteikts pienākums uzskatīt, izņemot ārkārtas apstākļus, ka visas pārējās dalībvalstis ievēro Savienības tiesības, it īpaši šajās tiesībās atzītās pamattiesības¹⁰.

33. Tādējādi Tiesa ir nospriedusi, ka savstarpējās atzišanas princips, kas ir tiesu iestāžu sadarbības “stūrakmens”, atbilstoši Pamatlēmuma 2002/584 1. panta 2. punktam nozīmē, ka dalībvalstīm principā ir jāizpilda Eiropas apcietināšanas orderis. Izpildes tiesu iestāde var atteikties izpildīt šādu orderi vienīgi Pamatlēmuma 3. pantā izsmeloši uzskaitītajos obligātās neizpildes izņēmuma gadījumos vai Pamatlēmuma 4. un 4.a pantā paredzētajos fakultatīvās neizpildes gadījumos. Turklāt Eiropas apcietināšanas ordera izpilde var tikt pakārtota tikai vienam no minētā Pamatlēmuma 5. pantā izsmeloši paredzētajiem nosacījumiem¹¹.

2. Nepārprotams neizpildīšanas pamats atbilstīgi Pamatlēmuma 2002/584 noteikumiem

34. Kā minēts šo secinājumu 33. punktā, Pamatlēmumā 2002/584 ir iekļautas trīs tiesību normas attiecībā uz Eiropas apcietināšanas ordera neizpildīšanas pamatiem. Neviens no 3. pantā minētajiem obligātās neizpildīšanas vai 4. pantā minētajiem fakultatīvās neizpildīšanas pamatiem šajā lietā nav piemērojams. Attiecīgā tiesību norma šajā tiesvedībā ir Pamatlēmuma 4.a pants, kas ietver Eiropas apcietinājuma ordera fakultatīvās neizpildīšanas pamatus. Pamatlēmuma 4.a pantā attiecībā uz Eiropas apcietināšanas orderiem, kas izdoti, lai izpildītu brīvības atņemšanas sodu vai piemērotu ar brīvības atņemšanu saistītu drošības līdzekli, ir paredzēts, ka izpildes tiesu iestāde “drīkst” atteikties izpildīt Eiropas apcietināšanas orderi, ja nolēmums pieņemts aizmuguriski, izņemot gadījumus, kad piemēro kādu no vairākiem izņēmumiem. Saskaņā ar šiem izņēmumiem, ja ir izpildīts kāds no četriem 4.a panta 1. punkta a)–d) apakšpunktā uzskaitītajiem nosacījumiem, nodošanas izpilde ir obligāta. Šis izmaiņas tiesību aktos salīdzinājumā ar iepriekšējo tiesisko regulējumu atbilstoši iepriekš spēkā

10 Spriedums, 2016. gada 5. aprīlis, *Aranyosi un Căldăraru* (C-404/15 un C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, 78. punkts un tajā minētā judikatūra).

11 Spriedums, *Aranyosi un Căldăraru* (C-404/15 un C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, 79. un 80. punkts un tajos minētā judikatūra).

esošajam ES pasākumam¹² bija paredzētas, lai atvieglotu nodošanu¹³. Ar tām arī tika atcelts izpildes tiesu iestāžu uzdevums lemt par izsniegšanas tiesu iestādes sniegto garantiju “piemērotību”. Tāpēc Pamatlēmuma 2002/584 4.a pants neparedz izpildes tiesu iestādei pienākumu atturēties no personas nodošanas, ja attiecīgā persona nav ieradusies uz savas lietas izskatīšanu. Tas izpildes tiesu iestādei ļauj to darīt tikai tad, ja nav piemērojami izņēmumi attiecībā uz 4.a pantā paredzētajiem fakultatīvas neizpildīšanas pamatiem. Ja ir izpildīts viens vai vairāki šo izņēmumu kritēriji, izpildes tiesu iestādei joprojām ir pienākums izpildīt attiecīgās personas nodošanu, pat ja šī persona nav piedalījusies savas lietas izskatīšanā.

3. Divu Eiropas apcietināšanas orderu izpilde ir atļauta saskaņā ar Pamatlēmuma 2002/584 normām

35. Saskaņā ar iesniedzējtiesas sniegto informāciju TR abus attiecīgo lietu izskatīšanā pirmajā instancē pārstāvēja viņa izraudzīts un pilnvarots advokāts. Tādējādi šķiet, ka šīs tiesvedības atbilst Pamatlēmuma 2002/584 4.a panta 1. punkta b) apakšpunktā paredzētajiem nosacījumiem, un, ja šīs tiesvedības būtu bijušas vienīgās vērā ņemamās, Eiropas apcietināšanas ordera izpilde būtu bijusi obligāta.

36. Tomēr abas lietas tika pārsūdzētas. No Tiesai iesniegtajiem dokumentiem nav skaidrs, vai pārsūdzības process šajās divās Rumānijas lietās būtu uzskatāms kā “lietas izskatīšana, kurā ir pieņemts nolēmums” Pamatlēmuma 2002/584 4.a panta 1. punkta nozīmē, kā to interpretē Tiesa savā judikatūrā lietā *Tupikas*¹⁴, un tādējādi tie bijuši tiesas nolēmumi, ar kuriem “lieta galīgi izšķirta pēc būtības”¹⁵ šīs judikatūras izpratnē. Ja pārsūdzības lietas ir “lietu izskatīšana, kurā pieņemti nolēmumi”, kā to interpretē Tiesa, tad tās ir lietas, kurām jāatbilst 4.a panta 1. punkta a)–d) apakšpunktā paredzētajiem nosacījumiem attiecībā uz Eiropas apcietināšanas ordera obligātu izpildi. Ja pārsūdzības lietas nav “lietu izskatīšana, kurā ir pieņemti nolēmumi”, kas varētu būt pārsūdzības gadījumi tikai tiesību jautājumos, tad šķiet, ka Eiropas apcietināšanas orderu izpilde būtu obligāta. No lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu nav skaidrs, vai Rumānijas izsniegšanas tiesu iestāžu sniegtā informācija ļautu to noteikt.

37. Tomēr, tā kā iesniedzējtiesa ir iesniegusi lietu Tiesai, iesniedzējtiesa saskaras ar situāciju, kad TR nodošana – iesniedzējtiesas ieskatā un atbilstīgi tās veiktajam faktisko apstākļu vērtējumam, Eiropas apcietināšanas orderos ietvertās informācijas analīzei un Rumānijas iestāžu atbildēm uz tās jautājumiem – ir fakultatīva saskaņā ar Pamatlēmuma 2002/584 4.a pantu un nodošana ir atļauta saskaņā ar attiecīgajiem valsts tiesību aktiem. Tomēr iesniedzējtiesa arī uzskata, ka, izvērtējot tos pašus faktus, TR varētu saskarties ar savu Direktīvā 2016/343 paredzēto tiesību pārkāpumu, ja izsniegšanas dalībvalstī (Rumānijā) viņam netiek nodrošināta lietas izskatīšana no jauna, ko izsniegšanas (Rumānijas) tiesu iestādes ir atteikušas garantēt, un tāpēc iesniedzējtiesa jautā, vai ir jāignorē valsts tiesību normas, kas pilnvaro izpildīt Eiropas apcietināšanas orderi, lai atteiktu *fakultatīvu*¹⁶ TR nodošanu gadījumā, ja tādējādi var tikt pārkāptas viņa tiesības saskaņā ar Direktīvu 2016/343.

12 Proti, Pamatlēmuma 2002/584 5. panta 1. punkts pirms Pamatlēmuma 2002/584 grozīšanas ar Pamatlēmumu 2009/299.

13 Šajā nozīmē skat. Pamatlēmuma 2009/299 preambulas 3. apsvērumu: “Risinājumi, kas ir paredzēti minētajos pamatlēmumos, nav apmierinoši attiecībā uz tādiem gadījumiem, kad personu nav iespējams informēt par tiesvedību. [...] Ar Pamatlēmumu 2002/584/TI par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūrām starp dalībvalstīm [...] izpildes iestādei ir atļauts prasīt, lai izsniegšanas tiesu iestāde sniedz apstiprinājumu, ko uzskata par piemērotu, lai garantētu personai, par kuru izdots Eiropas apcietināšanas orderis, ka tai būs iespēja lūgt lietas atkārtotu izskatīšanu izsniegšanas dalībvalstī un ka tā tiks tiesāta klātienē. Par šādu apstiprinājumu piemērotību lēmums ir jāpieņem izpildes iestādei, un tādēļ ir grūti precīzi zināt, kad izpilde var tikt atteikta.”

14 Spriedums, 2017. gada 10. augusts, *Tupikas* (C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, 81. punkts). Saskaņā ar Tiesas spriedumu lietā *Tupikas* “lietas izskatīšana, kurā ir pieņemts nolēmums” saistībā ar tiesvedību, kas norisinājusies vairākās instancēs, ir “instance, kurā pieņemts pēdējais [no šiem lēmumiem], ciktāl attiecīgā tiesa ir pieņēmusi galīgu nolēmumu par attiecīgās personas vainu [...], gan no faktu, gan tiesību skatupunkta izvērtējot apsūdzēto un attaisnojošos elementus [...]”.

15 Turpat, 83. punkts.

16 Fakultatīva nodošana saskaņā ar Pamatlēmuma 2002/584 4.a pantu.

4. Tiesas spriedums lietā Melloni

38. Tiesa jau iepriekš ir interpretējusi Pamatlēmuma 2002/584 4.a panta 1. punkta saderību ar Hartas 47. panta un 48. panta 2. punkta prasībām, kad saistībā ar aizmuguriski pasludinātu notiesājošu spriedumu tika piemērots izņēmums attiecībā uz fakultatīvu nodošanu. Lietā *Melloni*, kurā tika pasludināts spriedums¹⁷, notiesāto personu gan pirmajā, gan apelācijas instancē pārstāvēja viņa izraudzīts un pilnvarots advokāts. Tāpēc saskaņā ar Pamatlēmuma 2002/584 normām izpildes (Spānijas) tiesu iestādēm viņa nodošana izsniegšanas dalībvalstij (Itālijai) bija jāveic obligāti, nevis fakultatīvi.

39. Lai gan lietā *Melloni* Tiesas sprieduma rezolūtvā daļa ir formulēta tā, it kā tā attiektos uz jebkuru nodošanu saskaņā ar 4.a panta 1. punktu¹⁸, spriedums jāsaprot tādējādi, ka tas attiecas tikai uz gadījumiem – atšķirībā no izskatāmās lietas –, kad nodošana ir obligāta, nevis fakultatīva, proti, uz gadījumiem, kad tiek piemērots viens vai vairāki 4.a panta 1. punkta a)–d) apakšpunktā minētie izņēmumi. Spriedums nevar tikt saprasts kā tāds, kas aptver jebkuru fakultatīvu nodošanu, ko izpildes dalībvalsts var atļaut pēc saviem ieskatiem, ja nav īstenojušies 4.a panta 1. punkta a)–d) apakšpunktā paredzēto izņēmumu piemērošanas nosacījumi. Tas pilnīgi skaidri izriet arī no Tiesas izvērstās analīzes minētā sprieduma 47.–54. punktā.

40. Ja iesniedzējtiesa konstatētu, ka ir piemērojams viens no 4.a panta 1. punkta a)–d) apakšpunktā minētajiem izņēmumiem, proti, ka Eiropas apcietināšanas orderu pamatā esošajās procedūrās tika ievērotas procesuālās garantijas attiecībā uz kādu no šiem izņēmumiem, būtu piemērojams spriedums lietā *Melloni*, ka “4.a panta 1. punkts ir saderīgs ar Hartas 47. panta un 48. panta 2. punkta prasībām”, un secinājums būtu tāds, ka nav tikušas pārkāptas TR pamattiesības uz taisnīgu tiesu, tostarp viņa tiesības uz piedalīšanos tiesas procesā.

41. Kā aplūkots šo secinājumu 36. un 37. punktā, ir iespējams, ka varētu tikt piemērots kāds no 4.a panta 1. punkta a) vai b) apakšpunktā minētajiem izņēmumiem (lai arī šī iespēja nebūt nav skaidra). Tā kā iesniedzējtiesa ir balstījusi savu jautājumu uz pieņēmumu, ka uz attiecīgo Eiropas apcietināšanas orderu izpildi attiecas fakultatīvas neizpildīšanas pamati, es turpināšu, pamatojoties uz šo pieņēmumu.

5. Izņēmuma gadījumi, kad Tiesa ir piekritusi, ka izpildes tiesu iestāde var “izbeigt ar Pamatlēmumu 2002/584 noteikto nodošanas procedūru”

42. Tikai dažās lietās saistībā ar attiecīgo personu pamattiesību pārkāpumiem Tiesa ir atzinusi, ka, “ievērojot noteiktus nosacījumus, izpildes tiesu iestādei ir tiesības izbeigt ar Pamatlēmumu 2002/584 noteikto nodošanas procedūru”¹⁹.

43. Tiesa ir konstatējusi pamatu šai izņēmuma atkāpei no Pamatlēmuma 2002/584 noteikumiem Pamatlēmuma 1. panta 3. punktā, kurā teikts, ka ar to “[negroza] pienākumu ievērot pamattiesības un tiesību pamatprincipus, kā tie minēti 6. pantā Līgumā par Eiropas Savienību”. Tiesa arī savā judikatūrā ir atzinusi, ka izņēmuma gadījumos var tikt ierobežota savstarpējas atzišanas un savstarpējas uzticēšanās principu piemērošana²⁰.

17 Spriedums, 2013. gada 26. februāris (C-399/11, EU:C:2013:107).

18 Rezolūtvās daļas 2. punktā ir noteikts, ka “4.a panta 1. punkts [...] ir saderīgs ar Hartas 47. panta un 48. panta 2. punkta prasībām”.

19 Spriedumi, 2016. gada 5. aprīlis, *Aranyosi un Căldăraru* (C-404/15 un C-659/15 PPU, EU:C:2016:198); 2018. gada 25. jūlijs, *Minister for Justice and Equality* (Tiesu sistēmas nepilnības) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 44. punkts), un 2018. gada 25. jūlijs, *Generalstaatsanwaltschaft* (Apcietinājuma apstākļi Ungārijā) (C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, 57. punkts). Skat. arī ģenerāladvokāta M. C. Sánchez-Bordona secinājumus lietā *Openbaar Ministerie* (Izsniegšanas tiesu iestādes neatkarība) (C-354/20 PPU un C-412/20 PPU, EU:C:2020:925, 39., 40. un 44. punkts).

20 Šajā nozīmē skat. Atzinumu 2/13 (*Eiropas Savienības pievienošanās* ECTK), 2014. gada 18. decembris (EU:C:2014:2454, 191. punkts un tajā minētā judikatūra).

44. Turpretī Tiesa ir uzsvērusi, ka, kā tas ir noteikts Pamatlēmuma 2002/584 preambulas 10. apsvērumā, Eiropas apcietināšanas ordera mehānisma īstenošana var tikt apturēta tikai tad, ja kāda no dalībvalstīm nopietni un vairākkārt pārkāpj principus, kas paredzēti LES 2. pantā, un šajā gadījumā ir jāievēro LES 7. pantā paredzētā procedūra²¹.

45. Pamatojoties uz to, Tiesa ir noteikusi dažus pārskatīšanas standartus, kas izpildes tiesu iestādei jāievēro, ja ir risks, ka izdošanas dalībvalsts personas nodošanā var tikt pārkāptas attiecīgās personas pamattiesības. Saistībā ar izdošanas dalībvalsts iespējamu Hartas 4. pantā noteiktā necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās aizlieguma pārkāpumu ar šiem standartiem paredz, ka izpildes tiesu iestādei ir pienākums turpināt izmeklēšanu, ja ir “objektīva, ticama, precīza un pienācīgi atjaunināta informācija”, kas pierāda nepilnības, un pēc tam “konkrēti un precīzi noteikt, vai ir būtisks pamats uzskatīt”, ka attiecīgā persona tiks pakļauta šo pamattiesību pārkāpumu *reālam riskam*²². Ja tas tā ir, tad izpildes tiesu iestādei ir “jāpieprasa papildu informācija” no izdošanas tiesu iestādes un jāatliek nolēmums par nodošanu, līdz tā iegūst “papildu informāciju, kas tai ļauj mazināt šādu risku”. Ja risku nevar mazināt saprātīgā termiņā, izpildes iestādei ir jālemj par to, “vai nodošanas procedūra ir jāizbeidz”²³.

46. Pamattiesību pārkāpuma riska noteikšana ir jāveic atsevišķi. Saistībā ar iespējamu necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās aizlieguma pārkāpumu Tiesa lietā *Generalstaatsanwaltschaft* ir nospriedusi, ka šajā nolūkā “apcietinājuma apstākļi ir jāizvērtē vienīgi ieslodzījuma vietās, kurās [...] ir ticams, ka šī persona tiks turēta apcietinājumā”, kā arī jāizvērtē “vienīgi attiecīgās personas konkrētie un precīzie apcietinājuma apstākļi, kas ir atbilstoši, lai noteiktu, vai tai būs faktiski necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās risks”²⁴.

47. Saistībā ar iespējamo tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumu Tiesa lietā *Minister for Justice and Equality*²⁵ būtībā piemēroja to pašu standartu kā lietā *Aranyosi un Căldăraru*²⁶, vispirms konstatējot, ka reāls risks, ka tiks pārkāptas pamattiesības uz neatkarīgu tiesu un līdz ar to “pamattiesību uz taisnīgu tiesu būtība”, kas garantēta Hartas 47. panta 2. punktā, tāpat kā reāls risks, ka tiks pārkāpts Hartas 4. pants, varētu ļaut izpildes tiesu iestādei izņēmuma kārtā atturēties no Eiropas apcietināšanas ordera izpildes, pamatojoties uz Pamatlēmuma 2002/584 1. panta 3. punktu²⁷.

48. Tādējādi šīs judikatūras kopīgie aspekti, pirmkārt, ir ārēju “pierādījumu” vai “informācijas” esamība – tiem jābūt “objektīviem, ticamiem, precīziem un pienācīgi atjauninātiem”, un tos lietās, kas attiecas uz Hartas 4. pantu, veidoja ECT pasludināti spriedumi, bet lietā, kas attiecas uz Hartas 47. panta 2. punktu, Komisijas pamatots priekšlikums²⁸ –, kuriem jāpierāda “nepilnības”, kas var radīt reālu attiecīgo pamattiesību pārkāpuma risku, un, otrkārt, atsevišķs konstatējums, ka attiecīgā persona nodošanas gadījumā var tikt pakļauta reālam pamattiesību pārkāpuma riskam, pamatojoties uz šīs personas individuālajiem apstākļiem.

21 Spriedums, 2016. gada 5. aprīlis, *Aranyosi un Căldăraru* (C-404/15 un C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, 81. punkts); 2018. gada 25. jūlijs, *Minister for Justice and Equality* (Tiesu sistēmas nepilnības) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 70. punkts).

22 Spriedumi, 2016. gada 5. aprīlis, *Aranyosi un Căldăraru* (C-404/15 un C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, rezolutīvās daļas 104. punkts), par Hartas 4. panta pārkāpumu necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās dēļ, ņemot vērā apstākļus Rumānijas un Ungārijas ieslodzījuma vietās, un 2018. gada 25. jūlijs, *Generalstaatsanwaltschaft* (Apcietinājuma apstākļi Ungārijā) (C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, 60. un 62. punkts).

23 Spriedums, 2016. gada 5. aprīlis, *Aranyosi un Căldăraru* (C-404/15 un C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, rezolutīvās daļas 104. punkts).

24 Spriedums, 2018. gada 25. jūlijs, *Generalstaatsanwaltschaft* (Apcietinājuma apstākļi Ungārijā) (C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, rezolutīvās daļas otrā apakšdaļa).

25 Spriedums, 2018. gada 25. jūlijs, *Minister for Justice and Equality* (Tiesu sistēmas nepilnības) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586).

26 Lietā *Minister of Justice and Equality* minētajam standartam ir vajadzīga “objektīva, ticama, precīza un pienācīgi atjaunināta informācija”, turpretī lietā *Aranyosi un Căldăraru* minētajam standartam vajadzīgi “pierādījumi”, kas atbilst šim standartam. Norādes par pamattiesību pārkāpumu lietā *Aranyosi un Căldăraru* bija pārliecinošākas nekā lietā *Minister of Justice and Equality*, jo pirmajā gadījumā tie bija ECT spriedumi, ar kuriem tika konstatēti ECTK 3. panta pārkāpums, bet otrajā gadījumā bija Komisijas pamatots priekšlikums, ar kuru tika konstatēts, ka Polijā ir pārkāpts tiesu varas neatkarības princips.

27 Skat. plašo analīzi 47.–59. punktā 2018. gada 25. jūlija spriedumā lietā *Minister for Justice and Equality* (Tiesu sistēmas nepilnības) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586).

28 Komisijas 2017. gada 20. decembra pamatots priekšlikums saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 7. panta 1. punktu par tiesiskumu Polijā (COM(2017) 835 final).

C. Pamattiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā, ko garantē Hartas 47. panta 2. punkts un ECTK 6. panta 1. punkts

49. Hartas 47. panta virsraksts ir “Tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību un taisnīgu tiesu”. Minētā panta otrajā daļā ir noteikts, ka “ikvienai personai ir tiesības uz taisnīgu, atklātu un laikus veiktu lietas izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā, tiesību aktos noteiktā tiesā”. Skaidrojumos saistībā ar Pamattiesību hartu²⁹ ir norādīts, ka Hartas 47. panta otrā daļa atbilst ECTK 6. panta 1. punktam saistībā ar tiesībām uz taisnīgu tiesu³⁰. Hartas 52. panta “Tiesību un principu piemērošana un interpretēšana” 3. punktā ir noteikts, ka, “ciktāl Hartā ir ietvertas tiesības, kuras atbilst [ECTK] garantētajām tiesībām, šo tiesību nozīme un apjoms ir tāds pats kā minētajā Konvencijā noteiktajām tiesībām. Šis noteikums neliedz Savienības tiesībās paredzēt plašāku aizsardzību”.

50. Tiesības klātienē piedalīties lietas izskatīšanā tiesā ir daļa no pamattiesību uz taisnīgu tiesu būtības. Tomēr, kā Tiesa un ECT ir konsekventi uzskatījušas, apsūdzētā persona var tieši vai netieši ar savu rīcību atteikties no tiesībām klātienē piedalīties lietas izskatīšanā tiesā³¹, piemēram, ja persona cenšas izvairīties no tiesas. Kā ir norādījusi ECT, “tiesības uz taisnīgas tiesu [...] tiek liegtas, ja aizmuguriski notiesāta persona vēlāk nevar saņemt no tiesas, kas viņu ir tiesājusi, jaunu apsūdzības pamatotības novērtējumu gan no faktu, gan tiesību skatupunkta gadījumā, kad nav konstatēts, ka persona būtu *atteikusies no savām tiesībām ierasties tiesā un aizstāvēties* [...] vai ka tā būtu *vēlējusies izvairīties no tiesas*”³².

51. ECT turklāt norādīja, ka, ja aizmuguriski notiesātajai personai netika izsniegts oficiāls paziņojums, rodas jautājums, vai viņu var uzskatīt par pietiekami informētu par savu kriminālvajāšanu un tiesvedību, lai spētu izlemt atteikties no savām tiesībām ierasties tiesā vai izvairīties no tiesas, un nosprieda, ka “daži konstatētie fakti var sniegt nepārprotamu norādi, ka apsūdzētā persona zina, ka pret viņu ir uzsākts kriminālprocess, kā arī apsūdzības būtību un cēloni un neplāno piedalīties tiesas procesā vai vēlas izvairīties no kriminālvajāšanas”³³.

52. Šī ECT judikatūra tomēr attiecas uz lietām pirmās instances posmā. Attiecībā uz pārsūdzības (apelācijas) instanci tiesību uz piedalīšanos klātienē lietas izskatīšanā tiesā aizsardzība ir būtiski ierobežotāka. Īpaši ECT judikatūrā ir nošķirti gadījumi, kad apelācijas tiesvedība ietver tikai tiesību jautājumus, no gadījumiem, kad apelācijas instances tiesa var izvērtēt gan faktus, gan tiesību normas un pilnībā novērtēt vainas vai nevainīguma jautājumu. Pirmajā gadījumā ECTK 6. panta prasības var tikt izpildītas pat tad, ja apelācijas sūdzības iesniedzējam nav tikusi dota iespēja tikt uzklusītam personīgi, ja vien pirmajā instancē ir notikusi publiska uzklusīšana³⁴. Otrajā gadījumā un it īpaši tad, ja apelācijas instances tiesai tiek lūgts noteikt stingrāku sodu, apsūdzētās personas klātbūtne, visticamāk, ir nepieciešama³⁵.

29 OV 2007, C 303, 17. lpp.

30 Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 25. jūlijs, *Minister for Justice and Equality* (Tiesu sistēmas nepilnības) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 33. punkts) un 48. punkts manos secinājumos šajā lietā.

31 Skat. spriedumu, 2013. gada 26. februāris, *Melloni* (C-399/11, EU:C:2013:107, 49. punkts); 2020. gada 13. februāris, *Spetsializirana prokuratūra* (C-688/18, EU:C:2020:94, 37. punkts); ECT spriedumu, 2006. gada 1. marts, *Sejdovic* pret Itāliju, CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, 86. punkts (“ne Konvencijas 6. panta burts, ne gars netraucē personai skaidri vai klusējot no brīvas gribas atteikties no garantētajām tiesībām uz taisnīgu tiesu”), tādā pašā nozīmē skat. arī ECT spriedumu, 2000. gada 30. novembris, *Kwiatkowska* pret Itāliju, CE:ECHR:2000:1130DEC005286899.

32 ECT spriedums, 2006. gada 1. marts, *Sejdovic* pret Itāliju, CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, 82. punkts (izcēlums pievienots).

33 ECT spriedums, 2006. gada 1. marts, *Sejdovic* pret Itāliju, CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, 98. un 99. punkts. ECT 2017. gada 26. janvāra spriedumā lietā *Lena Atanasova* pret Bulgāriju, CE:ECHR:2017:0126JUD005200907, 52. punkts, ECT konstatēja, ka apsūdzētā persona ir atteikusies no savām tiesībām piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā, kā to garantē ECTK 6. panta 1. punkts, apstākļos, kad attiecīgā persona bija pienācīgi informēta par kriminālprocesa esamību un viņai izvirzītajām apsūdzībām, ka viņa bija apstiprinājusi faktiskos apstākļus un paziņojusi, ka ir gatava apspriest notiesāšanas nosacījumus, un pēc tam atstājusi iestādēm iepriekš norādīto adresi, nepaziņojot par adreses maiņu, un ka iestādes bija veikušas saprātīgus pasākumus, lai nodrošinātu viņas klātbūtni tiesas procesā.

34 ECT spriedums, 1984. gada 22. februāris, *Sutter* pret Šveici, CE:ECHR:1984:0222JUD000820978, 30. punkts.

35 ECT spriedums, 2004. gada 6. jūlijs, *Dondarini* pret Sanmarino, CE:ECHR:2004:0706JUD005054599, 27. punkts.

53. Lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu aprakstītie fakti neprecizē pārsūdzības tiesvedību būtību lietās, kas attiecas uz TR. Tāpēc nav skaidrs, atbilstoši kuram standartam viņa tiesības piedalīties klātienē šo lietu izskatīšanā tiesā un Rumānijas iestāžu centieni nosūtīt viņam pavēstes par ierašanos uz šo pārsūdzības lietu izskatīšanu ir jāizvērtē, ņemot vērā TR pamattiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā saskaņā ar Hartas 47. panta 2. punktu un ECTK 6. panta 1. punktu.

54. Tomēr lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu norādītie fakti nepārprotami apstiprina iesniedzējtiesas secinājumu, ka TR apzināti aizbēga no lietas izskatīšanas gan tiesvedībā pirmajā instancē, gan pārsūdzības instancē un izvairījās no apcietinājuma. Šķiet arī, ka TR bija “informēts par kriminālprocesiem, kas uzsākti pret viņu, kā arī par apsūdzību būtību un cēloni”. Balstoties uz šo secinājumu, kas jāizdara iesniedzējtiesai, TR pamattiesības klātienē piedalīties lietas izskatīšanā tiesā, kā to garantē Hartas 47. panta 2. punkts, nav tikušas pārkāptas saistībā ar viņa aizmugurisko notiesāšanu, ko apstiprinājusi pārsūdzības instance, un tai sekojošo izdošanas dalībvalsts atteikumu garantēt viņam lietas atkārtotu izskatīšanu.

55. Tā kā saskaņā ar lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu norādītajiem faktiem šķiet, nav pārkāptas pamattiesības, netiek izskatīts jautājums par to, vai izpildes tiesu iestāde var “izbeigt nodošanas procedūras” saskaņā ar Tiesas judikatūru lietās *Aranyosi* un *Căldăraru*, *Generalstaatsanwaltschaft* un *Minister of Justice and Equality*.

56. Vēl ir jāizvērtē, vai ar Direktīvu 2016/343 piešķirtā aizsardzība daļā, kas pārsniedz to, ko garantē Hartas 47. panta 2. punkts un ECTK 6. panta 1. punkts, ierobežo izpildes dalībvalsts rīcības brīvību, īstenojot Pamatlēmuma 2002/584 4.a pantā noteiktos fakultatīvas neizpildīšanas pamatus.

D. Direktīvā 2016/343 ietvertu tiesību klātienē piedalīties lietas izskatīšanā tiesā papildu garantiju stāvoklis

57. Saskaņā ar Direktīvas 2016/343 preambulas 9. apsvērumu šīs direktīvas mērķis ir veicināt tiesības uz taisnīgu tiesu kriminālprocesā, nosakot kopējus minimālos noteikumus, tostarp attiecībā uz tiesībām klātienē piedalīties lietas izskatīšanā tiesā. Nosakot kopējus minimālos noteikumus aizdomās turēto un apsūdzēto procesuālo tiesību aizsardzībai, minētā direktīva tiecas stiprināt dalībvalstu savstarpēju uzticēšanos to krimināltiesību sistēmām un tādējādi veicināt nolēmumu savstarpēju atzišanu krimināllietās³⁶.

58. No Direktīvas 2016/343 sistēmas un tajā paredzētajiem tiesiskās aizsardzības līdzekļiem skaidri izriet, ka, ciktāl runa ir par tiesībām klātienē piedalīties lietas izskatīšanā tiesā, tā ir vērsta uz dalībvalsti, kurā notiek vai notika tiesa. Tikai šī dalībvalsts var piešķirt 9. pantā noteikto tiesiskās aizsardzības līdzekli: lietas izskatīšanu no jauna.

59. Turpretī Pamatlēmuma 2002/584 4.a pants, loģiski, ir vērsts uz *citām* dalībvalstīm, nevis to, kurā notika lietas izskatīšana un kurā attiecīgā persona tika notiesāta. Vienīgi šīs dalībvalstis var nodot attiecīgo personu dalībvalstij, kurā tā tika notiesāta.

60. Pamatlēmumam 2002/584 un Direktīvai 2016/343 ir ne vien dažādi adresāti, bet tie arī reglamentē dažādus jautājumus.

61. Kā norādījusi iesniedzējtiesa, Direktīvas 2016/343 materiāltiesiskais regulējums, ciktāl tas attiecas uz šo lietu, ir ierobežots ar minimālajām prasībām attiecībā uz aizmuguriskiem tiesas procesiem dalībvalstīs. Tāpēc Direktīvas 2016/343 darbības jomas paplašināšanai, iekļaujot izdošanas vai nodošanas procedūras, būtu vajadzīgs pamatojums. Atbilstību minimālajiem noteikumiem, kas piemērojami valsts tiesas procesiem, nevar pārbaudīt izdošanas vai nodošanas procedūrās, kas notiek

³⁶ Direktīvas 2016/343 preambulas 10. apsvēruma.

citā dalībvalstī. Šādas procedūras bieži notiek, ņemot vērā laika ierobežojumu, ko rada iespējamā attiecīgās personas aizturēšana, un dabiskos ierobežojumus izpildes tiesu iestādes spējās pārskatīt citu tiesisko regulējumu, kas bieži ir formulēti svešvalodā, atbilstību piemērojamajiem ES tiesību standartiem. Šāda pārskatīšana pārsniegtu izdošanas procedūru apjomu un būtu pretrunā savstarpējās atzišanas principam, kas ir tiesu iestāžu sadarbības stūrakmens. Tādējādi izdošanas tiesības arī turpmāk obligāti jāpakļauj tikai selektīvai pārbaudei.

62. Kā norādīts lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu, Direktīvas ģenēze neatbalsta arī tādu Direktīvas 2016/343 piemērošanu, kas ierobežotu izpildes dalībvalsts rīcības brīvību, īstenojot Pamatlēmuma 2002/584 4.a pantu. Kā iesniedzējtiesa norāda lēmumā par prejudiciālā jautājuma uzdošanu, no Sadarbībai krimināllietās izveidotās policijas un tiesu iestāžu koordinācijas komitejas sanāksmes protokola (skat. Padomes 2014. gada 9. septembra dokumentu Nr. 12955/14, 2. un nākamās lappuses) izriet, ka Komisija ir paudusi atbalstu Direktīvā 2016/343 noteikto prasību tuvināšanai izdošanas tiesībām ar Pamatlēmuma 2002/584/TI 4.a pantu, jo, neraugoties uz dažādajām tiesību normu regulējuma jomām, abos gadījumos mērķis bija noteikt minimālās prasības attiecībā uz valsts kriminālprocesu Savienības teritorijā un līdz ar to šīs normas ir nedalāmi savstarpēji saistītas:

“Komisija uzskata, ka noteikumi, kas ir piemērojami gadījumā, ja persona klātienē nepiedalās savas lietas izskatīšanā tiesā, ir cieši saistīti ar šīs personas tiesībām piedalīties lietas iztiesāšanā. Šīs tiesības un kritēriji aizdomās turēto personu vai apsūdzēto personu tiesāšanai bez to klātesamības būtu vienas monētas divas puses.” (3. lpp.).

63. Tomēr Komisijas viedoklis neguva pārsvaru, jo dalībvalstu pārstāvji norādīja uz dažādajām regulējuma jomām un mērķiem un tādējādi vienprātīgi noraidīja direktīvas projekta attiecināšanu uz izdošanas tiesībām:

“Tika atgādināts, ka Pamatlēmums tika noslēgts citā juridiskā kontekstā (ar vienprātīgu balsojumu) un ka tam bija cits mērķis nekā šim Direktīvas projektam (savstarpēja atzišana attiecībā pret minimālu noteikumu noteikšanu). Tādēļ nebūtu vēlams Pamatlēmuma tekstu transponēt Direktīvas projektā.” (2. lpp.).

64. Jāatzīmē, ka *pamattiesības* klātienē piedalīties lietas izskatīšanā tiesā saskaņā ar Hartas 47. panta 2. punktu un ECTK 6. panta 1. punktu, kā tās iezīmējusi Tiesa un ECT, ir ievērojami šaurākas nekā tiesības klātienē piedalīties lietas izskatīšanā tiesā saskaņā ar Direktīvas 2016/343 8. pantu. Tikai šaurāku pamattiesību klātienē piedalīties lietas izskatīšanā tiesā pārkāpuma risks var attaisnot izpildes tiesu iestādes lēmumu izbeigt nodošanas procedūru, nevis šo tiesību papildu tvērums, ko paredz Direktīva.

65. Tā kā pamattiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpums, tostarp pamattiesību klātienē piedalīties lietas izskatīšanā tiesā pārkāpums, kā to interpretējusi ECT, var attaisnot “nodošanas procedūras izbeigšanu”, manuprāt, risks vai pat informētība par to, ka cita dalībvalsts, iespējams, neievēro visus Direktīvas 2016/343 aspektus, paši par sevi neattaisno nodošanas procedūras izbeigšanu. Šajā ziņā jāatgādina Tiesas konsekvēnti nospriestais, ka savstarpējas uzticēšanās principa ierobežojumi ir jāinterpretē šauri³⁷.

66. Gadījumā, ja izpildes dalībvalstij ir rīcības brīvība saskaņā ar Pamatlēmuma 2002/584 4.a pantu, es apgalvotu, ka šāda zināma vai iespējama direktīvas noteikumu neievērošana no izdošanas dalībvalsts puses arī saskaņā ar ES tiesību aktiem neierobežo izpildes dalībvalsts rīcības brīvību izpildīt Eiropas apcietināšanas orderi.

³⁷ Šajā ziņā skat. manus secinājumus, *Minister of Justice and Equality* (Tiesu sistēmas nepilnības) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:517, 73. punkts), un spriedumu, 2018. gada 26. aprīlis, *Donnellan* (C-34/17, EU:C:2018:282, 50. punkts un tajā minētā judikatūra).

67. Tiesiskās aizsardzības līdzeklis attiecīgajai personai, ja tiek pārkāptas tās Direktīvā 2016/343 paredzētās tiesības klātienē piedalīties lietas izskatīšanā tiesā tādā veidā, kas nav arī Hartas 47. panta 2. punktā nostiprināto pamattiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpums, ir lietas izskatīšana no jauna dalībvalstī, kurā attiecīgā persona tika notiesāta aizmuguriski. Tas ir Direktīvas 2016/343 9. pantā norādītais tiesiskās aizsardzības līdzeklis.

68. Tas nenozīmē, ka izpildes dalībvalsts nevarētu ņemt vērā to, vai aizmuguriski notiesātām personām izdošanas dalībvalstī ir nodrošinātas visas tiesības, uz kurām tām ir tiesības saskaņā ar Direktīvu 2016/343, ja tā to izvēlas. Tas vienkārši nozīmē to, ka, ja nav pārkāptas ar Direktīvu 2016/343 aizsargātās *pamattiesības*, šāds apsvērums ir šis dalībvalsts ziņā.

IV. Secinājumi

69. Ņemot vērā visus iepriekšējos apsvērumus, es uzskatu, ka Tiesai uz *Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg* (Hanzas Augstākā tiesa Hamburgā) uzdotajiem jautājumiem būtu jāatbild šādi:

Reāla pamattiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpuma riska neesamības gadījumā Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 9. marta Direktīvas (ES) 2016/343 par to, lai nostiprinātu konkrētus nevainīguma prezumpcijas aspektus un tiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā kriminālprocesā, 8. un 9. pants neierobežo izpildes dalībvalsts rīcības brīvību, tai īstenojot noteikumus par Eiropas apcietināšanas ordera fakultatīvu neizpildīšanu saskaņā ar 4.a pantu Padomes 2002. gada 13. jūnija Pamatlēmumā 2002/584/TI par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūrām starp dalībvalstīm, kas grozīts ar Padomes 2009. gada 26. februāra Pamatlēmumu 2009/299/TI.